

o era ra no te wa tonu e mau ana te whakapono ki nga mahi maori.

E kore e roa rawa ka kataina e a tatou tamariki, e a tatou mokopuna ranei, to tatou whakapono ki nga mea horihori noa, ki nga mahi o te kuwaretanga.

Te Mate Kohi (Consumption).

Na Takuta TE RANGIHIROA.

TENEI etahi tohutohu marama na Takuta Te Rangihiroa mo te Mate Kohi e pa taumaha nei ki te Iwi Maori o Aotearoa me Te Waipounamu. He mea pai kia auau tonu te panui i enei akoranga a to tatou takuta kia noho mohio ai te iwi Maori ki nga tikanga hei karo i tenei mate kino e tami nei i te Maori. Kei te pa ano hoki ki te pakeha tenei mate engari kaore i penei rawa me te pa ki te iwi Maori. [ETITA.]

TE PUTAKE O TE MATE KOHI.

Tuatabi, he ngarara; tuarua, ma te tinana ngoikore, katahi ka tipu te ngarara. Ko te ngarara anake te tino take o te mate kahi. Ehara te mate kahi, i te mate momo heke iho i nga matua engari kia uru rawa te ngarara ki roto i te tinana o te tangata, katahi ka paangia. Tera te ngarara e tipu ki nga wahi katoa o te tinana, engari ko te pukapuka (lungs) te wahi e tino nohoia ana.

Nga wahi i haere mai ai te ngarara:—1. Te *mare* o nga tangata e paangia ana e te mate kahi. 2. Te *wai* e rere mai ana i te waha, i te ihu o te turoro kahi i te wa e mare ana; e tibe ana ranei a ia. 3. Te *miraka* o nga kau e paangia ana e te mate kahi.

Nga huarahi e uru ai te ngarara ki roto i te tinana:—1. Ma te whakaea i te mare kua maroke, kua puehutia. 2. Ma te whakaea i te wai e rere mai ana i te waha, i te ihu ranei o te turoro kahi i a ia e mare ana, e tibe ana. 3. Ma te kai me te miraka. 4. Ma te waha, mehemea ka hoatu he mea kua piringia e te ngarara ki roto, a ma nga ringa ranei mehemea i te raweke i te turoro, i ona taputapu ranei. 5. Ma te hongu me te kahi ranei i te waha o te turoro.

Ko te tino take o te mate kahi ko te mare o te tangata e paangia ana e taua mate. Ka maroke taua mare a ka puehutia, ka haero i roto i te hau a ka whakaeatia, ka uru ki roto i te pukapuka (lungs).

Nga huarahi i horapa haere ai te ngarara o te Mate Kohi:—1. Ma nga hu, ina piri te mare kahi ki raro. 2. Ma nga panekoti o te wahine. 3. Ma nga hau puehu i roto i nga whare. 4. Ma te maremare haere, kaore e purua he heikaha ki mua o